

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА АГРОІНЖЕНЕРІЇ
КАФЕДРА ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

«До захисту допущено»
В.о.завідувача кафедри
Оксана МАЛАЩУК
«___» _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти
Освітньої програми «Геодезія та землеустрій»
За спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій»

ПРОЄКТ ФОРМУВАННЯ НОВОСТВОРЕНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ТЕРИТОРІЇ ВИГОДЯНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ ОДЕСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Науковий керівник: старший викладач

_____ Ольга ПАНАСЮК

Рецензент: _____ В'ячеслав ФОМЕНКО

Виконала _____ здобувач першого
(бакалаврського) ступеня вищої освіти
заочної форми навчання

_____ Юлія КОРНІЙЧУК

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших
авторів має посилання на відповідне
джерело.*

_____ Юлія КОРНІЙЧУК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет геодезії, землеустрою та агроінженерії
Кафедра геодезії, землеустрою та земельного кадастру
Освітній рівень **ПЕРШИЙ (бакалаврський)**
Спеціальність **193 «Геодезія та землеустрій»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.зав. кафедри _____ Малащук О.С.

«___» _____ 2026 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
КОРНІЙЧУК ЮЛІЇ ПАВЛІВНІ

1. Тема роботи: Проєкт формування новостворених сільськогосподарських підприємств на території Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області

Керівник роботи ст.викладач Панасюк О.П., затверджений наказом по університету від «_04_» __02____ 2026 р. №09-з

2. Строк подання роботи здобувачем вищої освіти 15.06.026 р.

3. Вихідні дані до роботи: план існуючого використання земель Вигодянської сільської ради; карта ґрунтів; ґрунтовий нарис; результати геоботанічних досліджень; рельєфна карта; матеріали статистичної звітності Вигодянської сільської ради по сільськогосподарських підприємствах

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Вступ, огляд літератури, природна і соціально-економічна характеристика, підготовчі роботи, аналіз земельних угідь, підлеглих приватизації, обґрунтування проєктних рішень щодо формування територій землеволодінь господарських структур та їх розміщення на плані, розробка схем внутрігосподарського землевпорядкування новостворених сільськогосподарських підприємств, висновок, список використаної літератури

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): План існуючого стану використання земельних угідь Вигодянської сільської ради; Картограма стрімкості схилів; Картограма агровиробничих груп ґрунтів; Проект формування новостворених сільськогосподарських підприємств

6. Дата видачі завдання _____ 2026 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1.	Видача завдання на кваліфікаційну роботу. Опрацювання літератури для написання кваліфікаційної роботи.		
2.	Написання огляду літератури		
3.	Дослідження природного і соціально-економічного стану використання земель та написання II розділу:		
-	Характеристика рельєфу		
-	Характеристика ґрунтового покриву		
-	Складання картограм стрімкості схилів та агровиробничих груп ґрунтів		
4.	Аналіз земельних угідь, підлеглих приватизації та написання розділу III		
5.	Обґрунтування проектних рішень щодо формування територій землеволодінь господарських структур		
6.	Розробка схем внутрігосподарського землевпорядкування новостворених сільськогосподарських підприємств		
7.	Написання висновків		
8.	Опрацювання графічного матеріалу		
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи в цілому		
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи		

Здобувач вищої освіти _____ Юлія КОРНІЙЧУК

Керівник _____ Ольга ПАНАСЮК

Гарант ОПП _____ Тетяна МОВЧАН

ЗМІСТ

Вступ	6
Розділ 1 Огляд літератури	10
Розділ 2 Природна і соціально-економічна характеристика	19
2.1 Загальні відомості	19
2.2 Характеристика природних та соціальних умов	19
Розділ 3 Підготовчі роботи	23
3.1 Характеристика рельєфу. Складання картограми стрімкості схилів	23
3.2 Характеристика ґрунтового покриву. Складання картограми агровиробничих груп ґрунтів.....	25
Розділ 4 Аналіз земельних угідь, підлеглих приватизації.....	32
4.1 Стан використання земель резервного та громадського фонду.....	32
4.2 Характеристика приватизаційного фонду.....	34
Розділ 5 Обґрунтування проєктних рішень щодо формування територій землеволодінь господарських структур та їх розміщення на плані.....	36
5.1 Розрахунок кількості земельних паїв та їх середнього розміру....	36
Розділ 6 Розробка схем внутрігосподарського землевпорядкування новостворених сільськогосподарських підприємств.....	41
6.1 Організація території та структура посівних площ.....	41
6.2 Розрахунок кормовиробництва та забезпеченість тваринництва кормами	53
6.3 Техніко-економічні показники проєкту.....	54
Висновок	60
Список використаної літератури	62

Графічні матеріали

1. План існуючого використання земель на території Вигодянської сільської ради
2. Картограма стрімкості схилів
3. Картограма агровиробничих груп ґрунтів
4. Проєкт формування новостворених сільськогосподарських підприємств

РЕФЕРАТ

Проект формування новостворених сільськогосподарських підприємств на території Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області. КОРНІЙЧУК Ю.П. Кваліфікаційна робота. ОДАУ, кафедра геодезії, землеустрою та земельного кадастру. 2026. 62 с. текстової частини, 6 рисунків, 20 таблиць, 25 літературних джерела, 4 аркуші графічної частини.

Текстова частина включає: вступ, огляд літератури, природну і соціально-економічну характеристику, характеристику рельєфу, ґрунтового покриву, аналіз земельних угідь підлеглих приватизації, обґрунтування проєктних рішень щодо формування територій землеволодінь господарських структур та їх розміщення на плані, висновок, список використаної літератури.

Графічна частина включає: план існуючого використання земель на території Вигодянської сільської ради; картограма стрімкості схилів; картограма агропромислових груп ґрунтів; проєкт формування новостворених сільськогосподарських підприємств

Ключові слова: ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ, СТІМКІСТЬ СХИЛІВ, РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ, ФОРМУВАННЯ НОВОСТВОРЕНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ПАРЦЕЛЯЦІЯ ЗЕМЕЛЬ, КОНСОЛІДАЦІЯ, ЗЕМЛЕУСТРІЙ, АГРАРНЕ ВИРОБНИЦТВО.

У кваліфікаційній роботі розроблено та обґрунтовано проєкт формування новостворених сільськогосподарських підприємств на території Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області з метою забезпечення раціонального використання земельних ресурсів, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та створення умов для сталого розвитку території.

ВСТУП

Землеустрій являє собою комплекс взаємопов'язаних організаційних, економічних, екологічних і технічних заходів, які базуються на наукових принципах та спрямовані на забезпечення раціонального використання земельних ресурсів, їх охорону, збереження і відтворення родючості ґрунтів, а також удосконалення природних і антропогенно змінених ландшафтів.

Основною метою землеустрою є створення умов для ефективного використання земельного фонду та збереження його продуктивного потенціалу. Залежно від завдань і масштабу проведення землеустрою поділяється на територіальний та внутрішньогосподарський.

Територіальний землеустрій охоплює систему заходів щодо організації використання земель на певній території шляхом їх оптимального розподілу між різними галузями економіки, формування нових і впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань. До його завдань належать усунення недоліків територіальної організації земель, зокрема черезсмужжя та дальнотемелля, відведення земельних ділянок для різних потреб, а також встановлення, уточнення чи зміна меж землеволодінь і землекористувань.

Створення нових сільськогосподарських підприємств має здійснюватися з урахуванням потреб аграрного виробництва, забезпечення ефективного використання земельних ресурсів та підвищення результативності господарської діяльності. При цьому важливим завданням є формування оптимальних за розмірами та конфігурацією землекористувань, що сприятимуть ефективній організації виробничих процесів.

Відповідно до вимог земельного законодавства під час формування сільськогосподарських підприємств передбачено виділення окремих земельних фондів. До них належить приватизаційний фонд, землі якого використовуються для приватизації та створення нових форм господарювання; резервний фонд, призначений для перспективного розвитку населених пунктів, житлового будівництва, а також задоволення соціально-

культурних і побутових потреб населення; фонд територіальної громади, який формується переважно за рахунок природних кормових угідь.

Склад, структура та зміст проєкту формування новостворених сільськогосподарських підприємств визначаються сукупністю природних, економічних і соціальних умов конкретної території. Розроблення такого проєкту спрямоване на створення найбільш сприятливих організаційно-територіальних умов для ведення сільськогосподарського виробництва в межах території сільської ради. Проєктні рішення приймаються на основі комплексного аналізу існуючого стану землекористування, оцінки природно-ресурсного потенціалу території та врахування перспектив її соціально-економічного розвитку.

На сучасному етапі розвитку аграрного виробництва одним із головних завдань землеустрою є створення сприятливих умов для функціонування сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання. Вирішення цього завдання передбачає формування компактних і технологічно зручних землекористувань, оптимізацію структури сільськогосподарських угідь, удосконалення системи польових сівозмін, забезпечення належного транспортного сполучення між виробничими об'єктами та земельними масивами, а також впровадження заходів щодо охорони земель і підвищення родючості ґрунтів.

Особливої актуальності питання формування новостворених сільськогосподарських підприємств набувають в умовах децентралізації влади та передачі значної частини повноважень щодо управління земельними ресурсами органам місцевого самоврядування. Ефективне використання земель територіальних громад є важливим чинником наповнення місцевих бюджетів, розвитку інфраструктури та підвищення рівня життя населення. У зв'язку з цим виникає необхідність розроблення сучасних проєктів землеустрою, спрямованих на створення економічно ефективних та екологічно збалансованих форм господарювання [14].

Територія Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області характеризується значним потенціалом для розвитку сільськогосподарського виробництва. Наявність родючих чорноземних ґрунтів, сприятливі природно-кліматичні умови та вигідне економіко-географічне положення створюють передумови для ефективного ведення аграрного виробництва. Разом із тим раціональне використання земельних ресурсів потребує комплексного підходу до формування землеволодінь та землекористувань новостворених підприємств з урахуванням природних, економічних і соціальних особливостей території.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена необхідністю вдосконалення територіальної організації земель сільськогосподарського призначення, підвищення ефективності використання земельних ресурсів, створення сприятливих умов для функціонування новостворених сільськогосподарських підприємств та забезпечення екологічно безпечного ведення господарської діяльності. Розроблення проєкту формування новостворених сільськогосподарських підприємств дозволяє вирішити низку важливих виробничих, економічних і природоохоронних завдань, пов'язаних із раціональним використанням земельних ресурсів.

Метою кваліфікаційної роботи є розроблення проєкту формування новостворених сільськогосподарських підприємств на території Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області з метою забезпечення раціонального використання земельних ресурсів, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та створення умов для сталого розвитку території.

Об'єктом дослідження є земельні ресурси та система землекористування території Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області.

Предметом дослідження виступають організаційно-економічні, правові та територіальні аспекти формування новостворених сільськогосподарських підприємств і організації їх землекористування.

Методологічною основою дослідження є положення земельного законодавства України, нормативно-правові акти у сфері землеустрою, наукові праці вітчизняних учених із питань організації території сільськогосподарських підприємств та раціонального використання земельних ресурсів.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Земельні ресурси є одним із найважливіших національних багатств України та становлять матеріальну основу розвитку всіх галузей економіки. Особливе значення земля має для сільського господарства, де вона виступає не лише територіальним базисом, а й основним засобом виробництва. Ефективне використання земельних ресурсів, їх охорона та відтворення родючості ґрунтів є важливими передумовами забезпечення продовольчої безпеки держави, підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору та сталого розвитку сільських територій.

Сучасний етап розвитку земельних відносин в Україні характеризується проведенням земельної реформи, удосконаленням механізмів управління земельними ресурсами, розвитком ринку земель сільськогосподарського призначення та впровадженням нових підходів до територіальної організації землекористування. Важливим напрямом цих процесів є створення та розвиток новостворених сільськогосподарських підприємств, діяльність яких спрямована на підвищення ефективності використання земель, збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення економічного розвитку територіальних громад.

Формування новостворених сільськогосподарських підприємств потребує науково обґрунтованого підходу до організації території, визначення оптимальних розмірів землеволодінь і землекористувань, раціонального розміщення виробничих об'єктів та забезпечення екологічно безпечного використання земельних ресурсів. Саме тому особливого значення набуває землеустрій як система організаційно-правових, економічних та технічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин, організацію раціонального використання та охорони земель [4].

Формування новостворених сільськогосподарських підприємств є складним багатогранним процесом, який включає в себе організаційні, правові, економічні та соціальні аспекти.

Вітчизняні науковці, досліджуючи питання формування новостворених сільськогосподарських підприємств визначили, що ключовою передумовою щодо створення нових аграрних підприємств є трансформація аграрного сектору та ринкові перетворення. Ефективне функціонування та конкурентоспроможність нових формувань забезпечується завдяки ролі системного підходу до формування підприємств.

Сутність економічного механізму функціонування нових підприємств включає стимули, інтереси та інноваційні фактори розвитку [9].

Всі новостворені підприємства формувалися на базі реорганізованих колективних господарств, які в подальшому змінили організаційно-правові форми господарювання, враховуючи правові механізми реструктуризації, створюючи гнучку систему управління, здатну адаптуватися до змін ринкового середовища.

Формування структури землекористування є одним із ключових етапів створення та функціонування новостворених сільськогосподарських підприємств, оскільки саме земельні ресурси виступають базисом аграрного виробництва. Раціонально сформована структура землекористування визначає рівень ефективності господарської діяльності, конкурентоспроможність підприємства та його здатність до сталого розвитку. Основні засади регулювання земельних відносин в Україні визначаються Земельним кодексом України, який встановлює правові механізми набуття, використання та охорони земель.

Вітчизняні науковці розглядають структуру землекористування, як впорядковану систему розподілу земельних угідь за видами, функціональним призначенням, формами власності та територіальним розміщенням, що формується під впливом сукупності економічних, природно-кліматичних, організаційних та інституційних факторів. Для новостворених підприємств

цей процес має особливе значення, оскільки від початкових параметрів землекористування залежить подальша спеціалізація виробництва, рівень витрат та можливість впровадження сучасних технологій.

Одним із базових напрямів дослідження є визначення оптимальних розмірів землекористування, адже існує пряма залежність між масштабами господарства та ефективністю виробництва. З одного боку, укрупнення земельних масивів сприяє зниженню витрат на одиницю продукції за рахунок ефекту масштабу, підвищенню рівня механізації та автоматизації виробничих процесів. З іншого боку, надмірна концентрація земель може призводити до ускладнення управління та зниження гнучкості підприємства. Тому формування оптимального земельного банку повинно здійснюватися з урахуванням спеціалізації підприємства, природних умов та доступності ресурсів [1; 9].

Важливим напрямом досліджень є подолання роздрібненості земель, яка є наслідком аграрних реформ і процесів парцеляції. Подрібнення земельних ділянок призводить до зростання витрат на обробіток, ускладнення логістики та зниження ефективності використання техніки. У зв'язку з цим сучасні дослідження акцентують увагу на необхідності консолідації земель, що передбачає об'єднання дрібних ділянок у більші масиви. Це дозволяє оптимізувати структуру землекористування, забезпечити раціональну організацію території та підвищити продуктивність аграрного виробництва.

Парцеляція земель це поділ великих земельних масивів на дрібні ділянки (парцели), що передаються у власність або користування окремим особам чи господарствам, тобто це процес дроблення землеволодіння, який часто супроводжує аграрні реформи та перехід до ринкових відносин [17].

Парцеляція має глибоке історичне коріння і зародилася в зв'язку з:

- розвитком приватної власності на землю;
- переходом до індивідуального (сімейного) господарства;
- розпадом великих земельних масивів.

Ще в історичних формах господарювання парцеляція проявлялася, як формування дрібних селянських господарств, що базувалися на сімейній праці.

В Україні парцеляція особливо активізувалася в період:

- земельної реформи 1990-х – 2000-х років
- розпаювання колективних сільськогосподарських підприємств.

На рисунку 1.1 представлені основні причини парцеляції земель.

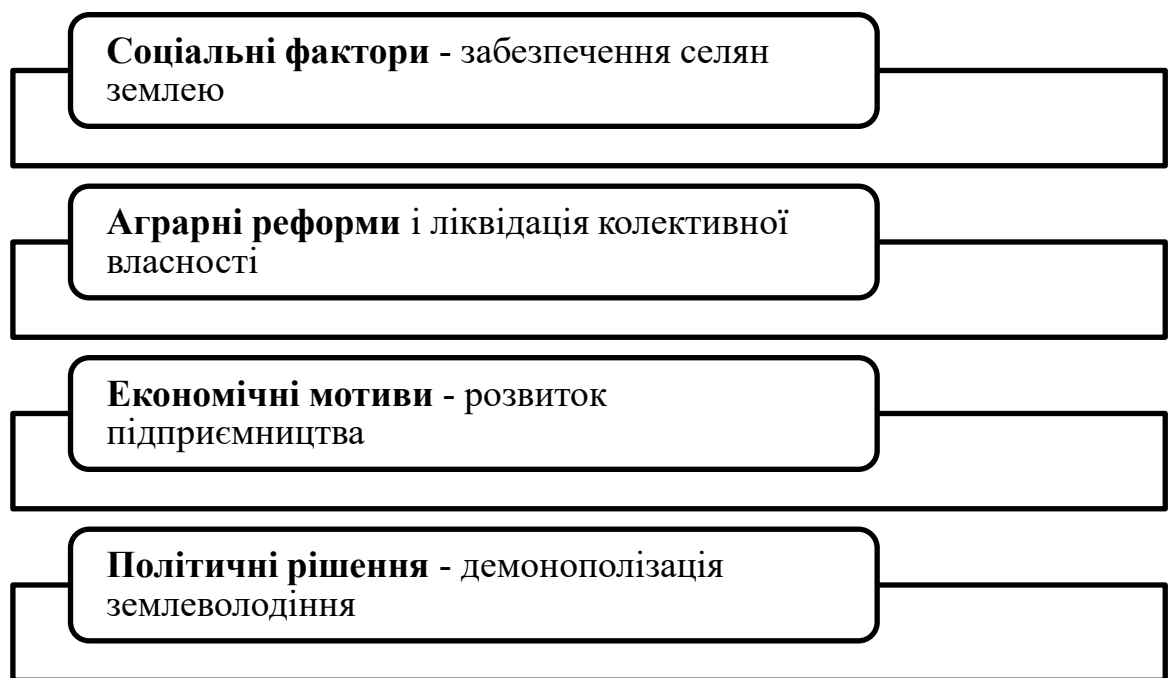

Рисунок 1.1 - Основні причини парцеляції земель

Науковцями доведено, що суцільна парцеляція не завжди забезпечує сталий розвиток аграрного сектору, а також часто знижує ефективність товарного виробництва, тому в сучасних умовах розвитку аграрного сектору відбувається процес зворотний парцеляції, а саме де-парцеляція (консолідація) земель.

Сучасний етап розвитку характеризується:

- укрупненням земель (консолідацією);
- розвитком орендних відносин;
- формуванням агрохолдингів;
- поєднанням дрібних і великих форм господарювання

Парцеляція та консолідація земель є взаємопов'язаними, але протилежними процесами розвитку землекористування.

На рисунку 1.2 представлені основні показники, які характеризують парцеляцію земель як з позитивної, так і з негативної сторони.

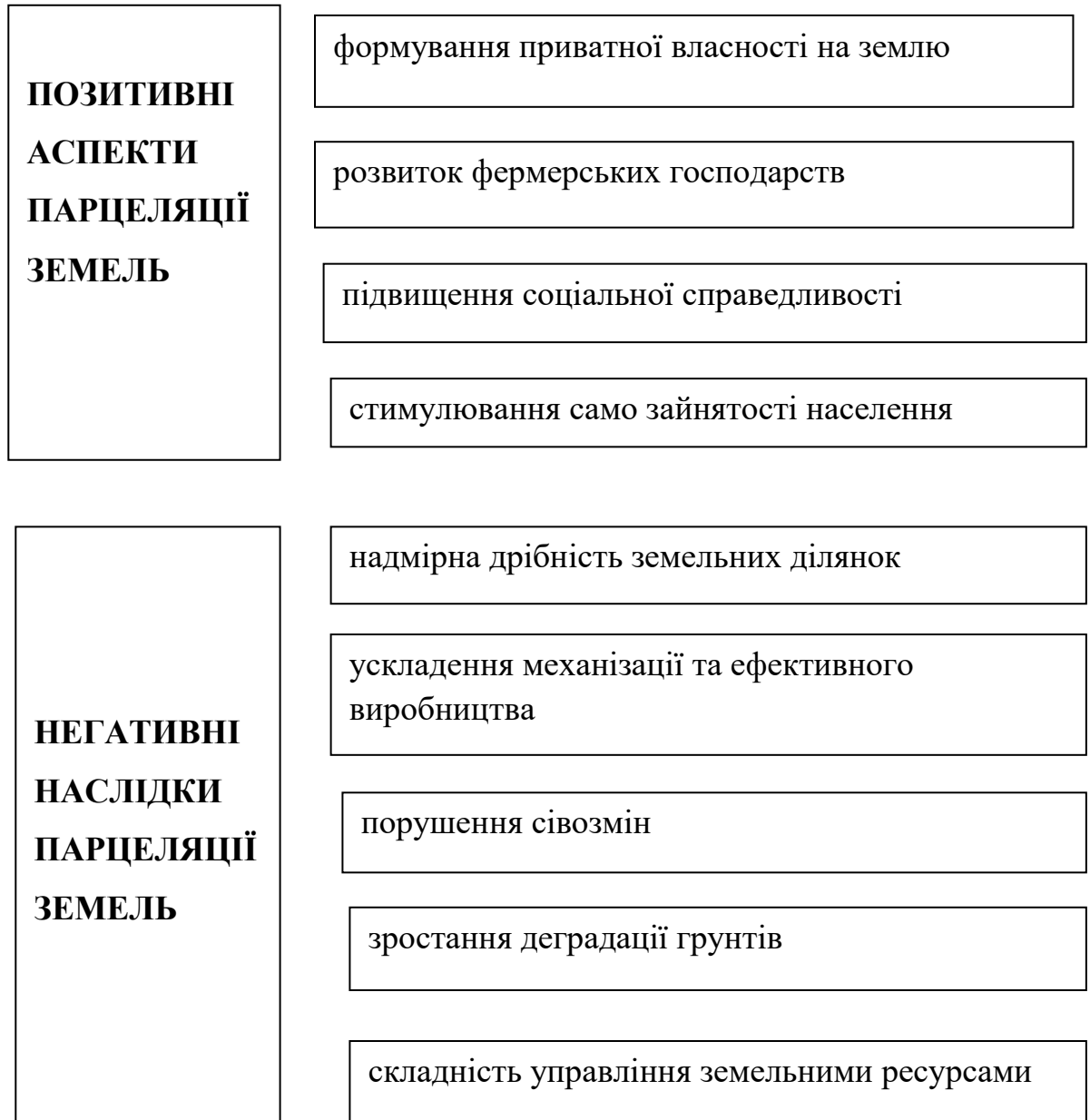

Рисунок 1. 2 – Основні показники парцеляції земель

Парцеляція відіграла важливу роль у становленні ринкових відносин в аграрному секторі України, оскільки забезпечила:

- формування приватної власності на землю
- розвиток фермерських господарств
- соціальну стабільність у сільській місцевості

Водночас надмірна роздрібненість земель призвела до:

- зниження ефективності виробництва
- ускладнення використання техніки
- зростання витрат

В таблиці 1.1 представлено порівняльну характеристику парцеляції з консолідацією земель.

Таблиця 1.1 - *Порівняльна характеристика парцеляції з консолідацією*

Критерій	Парцеляція земель	Консолідація земель
Сутність процесу	Поділ великих земельних масивів на дрібні ділянки	Об'єднання дрібних ділянок у більші масиви
Основна мета	Передача землі у приватну власність, соціальна справедливість	Підвищення ефективності використання земель
Передумови виникнення	Аграрні реформи, ліквідація колективних господарств	Надмірна роздрібненість землекористування
Розмір земельних ділянок	Малий (паї, індивідуальні наділи)	Середній і великий
Форма господарювання	ФОП, фермерські, особисті селянські господарства	ТОВ, агрохолдинги, великі фермерські господарства
Економічна ефективність	Нижча через розпорошеність ресурсів	Вища завдяки ефекту масштабу
Можливість механізації	Обмежена	Висока
Організація виробництва	Ускладнена (розкидані ділянки)	Раціональна та оптимізована
Соціальний ефект	Позитивний (зайнятість, власність)	Може бути суперечливим (укрупнення, скорочення зайнятості)
Екологічний вплив	Часто негативний (порушення сівозмін)	Кращі умови для впровадження технологій
Сучасні тенденції	Зменшується	Посилюється

Таким чином, для ефективного функціонування новостворених сільськогосподарських підприємств необхідним є баланс між парцеляцією та консолідацією, що дозволяє поєднати соціальні та економічні інтереси.

Наступним важливим аспектом при наукових дослідженнях є формування раціональної структури сільськогосподарських угідь. Співвідношення ріллі, пасовищ, сіножатей, багаторічних насаджень визначається спеціалізацією підприємства та природно-кліматичними умовами. Наукові дослідження підкреслюють необхідність дотримання науково обґрунтованих сівозмін, що забезпечують відтворення родючості ґрунтів та стабільність виробництва. Нераціональна структура угідь може призводити до деградації земель, зниження врожайності та погіршення екологічного стану територій [11].

Суттєве значення має територіально-просторова організація землекористування, яка включає розміщення земельних ділянок, їх конфігурацію, компактність та транспортну доступність. Дослідження показують, що розкиданість земельних масивів негативно впливає на ефективність виробництва, оскільки збільшує витрати часу і ресурсів на переміщення техніки та робочої сили. У зв'язку з цим при формуванні нових підприємств важливо забезпечити компактність землекористування та оптимальне розміщення виробничих підрозділів, а також усунення недоліків землекористувань.

Важливим сучасним напрямом дослідження є екологізація землекористування. В умовах зростаючого антропогенного навантаження на земельні ресурси особливого значення набувають заходи щодо охорони ґрунтів, запобігання ерозії, збереження біорізноманіття та впровадження екологічно безпечних технологій. Раціональне землекористування повинно забезпечувати не лише економічну ефективність, але й екологічну стійкість аграрного виробництва [10].

Крім того, сучасні дослідження все більше уваги приділяють використанню інноваційних технологій у формуванні структури

землекористування. Застосування геоінформаційних систем (GIS), супутникового моніторингу та технологій точного землеробства дозволяє підвищити точність управлінських рішень, оптимізувати використання ресурсів та зменшити виробничі витрати. Цифровізація аграрного сектору сприяє формуванню більш ефективної та адаптивної системи землекористування [15].

Незважаючи на значні досягнення, формування структури землекористування новостворених підприємств супроводжується низкою проблем. Серед них слід виділити розпорошеність земельних ділянок, нестабільність орендних відносин, обмежений доступ до фінансових ресурсів, а також недосконалість інституційного середовища. Ці фактори стримують розвиток ефективного землекористування та знижують конкурентоспроможність аграрних підприємств.

У сучасних умовах розвитку аграрного сектору України спостерігається тенденція до укрупнення земельних масивів, зростання ролі орендних відносин та інтеграції підприємств у великі аграрні структури. Це обумовлює необхідність формування нових підходів до організації землекористування, які поєднують економічну ефективність, соціальну відповідальність та екологічну безпеку.

Отже, формування структури землекористування новостворених сільськогосподарських підприємств є складним багатофакторним процесом, що потребує комплексного підходу. Ефективна структура землекористування повинна забезпечувати раціональне використання земельних ресурсів, відповідати спеціалізації підприємства, враховувати природно-кліматичні умови та сучасні вимоги сталого розвитку. Саме від якості організації землекористування значною мірою залежить успішність функціонування нових аграрних підприємств у конкурентному середовищі [14].

Ефективність формування нових підприємств залежить від:

- рівня конкуренції на аграрному ринку;
- доступу до ресурсів;

- державної підтримки;
- інвестиційної привабливості;
- якості управління тощо.

Під час виконання роботи використовувалися монографічний, статистичний, розрахунково-конструктивний, економіко-математичний, порівняльний, графічний та картографічний методи дослідження.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в розробленні комплексу проєктних рішень щодо формування новостворених сільськогосподарських підприємств на території Вигодянської сільської ради, які можуть бути використані для вдосконалення організації землекористування, підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечення охорони земель та сталого розвитку території. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню економічної ефективності використання земельних ресурсів, збереженню їх продуктивного потенціалу та покращенню соціально-економічного стану громади.

РОЗДІЛ 2

ПРИРОДНА І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

2.1 Загальні відомості

Вигодянська сільська рада розташована у Одеському районі Одеської області і знаходиться на відстані 40 км від м. Роздільна, яке до децентралізації було районним центром. На півночі вона межує з Гірською сільською радою, на півдні з – Петрівською, на сході зі – Степовою, а на заході з – Новоселівською.

Вигодянська сільська рада охоплює територію площею 1394,22 га. В своєму адміністративному складі вона має один населений пункт село Вигода, який є адміністративним, господарським, виробничим та культурним центром. За етнічними показниками основну частину жителів села становлять українці, також є молдовани. Через територію сільської ради проходить автодорога районного значення. Вона з'єднує населений пункт з районним та обласним центрами. В економіці сільської ради переважає сільськогосподарське виробництво, яке спеціалізується на вирощуванні зернових, технічних культур, овочів, виноградарстві. Значний розвиток має тваринництво. Основними товаровиробниками сільськогосподарської продукції є товариства, сільськогосподарські виробничі кооперативи та фермерські господарства.

2.2 Характеристика природних та соціальних умов

Вигодянська сільська рада розташована в степовій зоні північностеповій підзоні. Клімат помірно континентальний зі спекотним сухим літом, м'якою малосніжною нестійкою зимою. Середньорічна температура коливається від 8,2° на півночі до 10,8° на півдні. Відповідно взимку вона складає – 5,0°, а влітку + 20,0° Пересічна температура січня

змінюється в межах області від -5,00 на півночі до -1,80 на південному заході, липня відповідно - від + 21,0 0 до 22,90. Беззаморозковий період триває 130-150 днів на півночі, 166 - 208 - на півдні. Період активної вегетації (з середньодобовими температурами понад 10°) становить 170-190 днів. Сума активних температур - головний показник ресурсів тепла для сільського господарства, коливається від 2500° (на півночі) до 3400° (на південному заході області). Кількість днів з опадами за рік становить до 260 – на півдні. Середньорічна сума опадів змінюється в межах області від 610 мм на півночі до 405 мм - на південному сході (південна частина Комінтернівського району). Середньорічна кількість опадів складає 490 мм. Найбільш тривалі опади взимку. Більша частина опадів припадає на теплу пору року і часто випадає у вигляді злив. Відносна вологість повітря становить 85-86 % взимку та 62-63 % влітку. Середня швидкість вітру невелика: у січні – 4 м/с , у липні – від 2 м/с до 4 м/с. Середня місячна швидкість вітру складає 4-5 м/с.

Рельєф території різноманітний. В південно–східній частині вона розчленована крутими схилами що плавно переходять в балку, північно–східна та центральна частина більш спокійна, тут розташоване вододільне плато і суходіл.

Ґрунтовий покрив території представлений чорноземами звичайними мало гумусними малопотужними, чорноземами щербенистими, чорноземами не солонцюватими з різними ступенями еродованості, в гранулометричному складі яких переважають глини та суглинки. Ґрунтоутворюючою породою цих чорноземів є леси, які залягають як на водорозділах, так і на схилах. Вони не оглеєні та незасолені.

Основну частину території сільської ради займають сільськогосподарські угіддя: рілля, сіножаті, пасовища, виноградники. Розгалужена мережа доріг забезпечує зручний доступ до полів. Велику територію сільської ради займає лісовий масив у південно – східній частині.

В таблиці 2.1 представлено по контурну відомість, яка містить номери контурів та їх площі по всій території дослідження.

Таблиця 2.2 - *Поконтурна відомість*

Рілля		Виноградники		Пасовища		Сіножаття		Під господарським і будівлями і дворами		Під господарським і шляхами і прогонами		Під лісосмугами		Землі транспорту		Під населеним пунктом		Під лісом	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
№	S,га	№	S,га	№	S,га	№	S,га	№	S,га	№	S,га	№	S,га	№	S,га	№	S,га	№	S,га
3	73,1	11	27,0	2	10,20	1	63,38	10	3,10	16	0,26	1a	0,63	20	6,35	7	67,55	15	96,18
4	72,24			6	13,61	14	37,76	12	3,37	1в	0,2	16	0,48						
5	75,42			13	2,80			21	5,93	36	1,13	3a	2,82						
8	55,56									46	1,84	4a	2,97						
9	155,37									56	0,35	5a	0,94						
16	163,16									5в	1,08	96	2,86						
17	132,41									8a	0,43	9в	1,03						
18	96,00									9a	1,18	166	1,97						
19	77,20									9г	0,43	176	2,00						
21	123,05									11a	0,63	186	1,80						
										12a	0,09								
										14a	0,35								
										16a	3,56								
										17a	2,04								
										18a	0,07								
										18в	0,75								
										19a	0,75								
										21a	0,84								
Σ	1023,5	Σ	27,0	Σ	26,61	Σ	101,14	Σ	12,40	Σ	15,98	Σ	17,50	Σ	6,35	Σ	67,55	Σ	96,18

В таблиці 2.2 представлено експлікацію земель території сільської ради, тобто всі сільськогосподарські угіддя, польові дороги, лісосмуги, населений пункт, автодороги та ліс.

Таблиця 2.2 - *Експлікація земель території сільської ради*

Назва земельних угідь	Площа, га
Сільськогосподарські землі - всього	1198,29
з них	
сільськогосподарські угіддя	1184,19
в т.ч. рілля	1023,51
багаторічні насадження	27,00
виноградники	
пасовища	26,61
сіножаття	101,14
під господарськими будівлями і дворами	12,40
під господарськими шляхами і прогонами	15,98
під лісосмугами	17,50
Несільськогосподарські землі - всього	187,70
з них	
землі транспорту, зв'язку	6,35
під населеним пунктом	67,55
під лісом	96,18
Всього земель в межах плану	1394,22

Аналізуючи таблицю 2.2 робимо висновок , що основну частину земель Вигодівської сільської ради складають сільськогосподарські землі – 86,46%, з них сільськогосподарські угіддя – 98,82% , в тому числі рілля – 89%. Не сільськогосподарські землі займають – 13,54% всієї площі.

РОЗДІЛ 3

ПІДГОТОВЧІ РОБОТИ

3.1 Характеристика рельєфу. Складання картограми стрімкості схилів

Рельєф території Вигодянської сільської ради є переважно рівнинним, що характерно для південної частини України та Причорноморської низовини. Тип поверхні – переважає хвиляста акумулятивна рівнина, розчленована долинами річок, балками та ярами. Середні висоти становлять близько 80 – 100 метрів над рівнем моря.

Рельєф формувався під впливом близькості Хаджибейського лиману, що створює перепади висот на східних межах громади.

Геологічні та ґрунтові особливості Вигодянської громади є типовими для Степової зони України та ідеальними для інтенсивного землеробства.

Через хвилястий рельєф та наявність балок існує ризик площинної ерозії, тому бажано на схилах понад 3° з метою запобігання вимивання родючого шару ґрунту, рекомендувати контурне землеробство.

Картограму стрімкості схилів складаємо на основі карти рельєфу Вигодянської сільської ради. На картограму наносимо: межі контурів та їх площі, рельєф у вигляді горизонталей з січенням 5 м. Після цього виділяємо ареали стрімкості 0-1, 1-3, 3-5, 5-7, межі яких виділяємо червоним. Кожен ареал, крім 0-1, зафарбовуємо певним кольором:

- 1°-3° жовтим;
- 3°-5° оранжевим;
- 5°-7° світло-коричневим.

Наступним етапом є обрахування площ, які займають ареали в кожному контурі. Таким чином ми складаємо відомість вирахування площ сільськогосподарських угідь за стрімкістю схилів, результати якої заносимо до таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - *Поконтурна відомість стрімкості схилів сільськогосподарських угідь*

№ контуру	Назва угіддя	Площа, га	в тому числі за стрімкістю схилів			
			0-1°	1°-3°	3°-5°	5°-7°
1	Сіножаті	63,38		57,12	6,26	
2	Пасовище	10,2		1,32	1,45	7,63
3	Рілля	73,1	18,99	52,07	2,04	
4	Рілля	72,24	48,4	23,84		
5	Рілля	75,42	34,72	40,7		
6	Пасовище	13,61	0,5	13,11		
8	Рілля	55,56	36,25	25,24		
9	Рілля	155,37	73,84	81,53		
11	Виноградник	27	16,28	6,43	4,29	
13	Пасовище	2,8	2,42	0,38		
14	Сіножаті	37,76			16,02	21,74
16	Рілля	163,16	20,49	133,28	9,39	
17	Рілля	132,41	66,88	65,53		
18	Рілля	96,00	30,5	65,5		
19	Рілля	77,2	65,99	11,21		
21	Рілля	102,4	20,65			
	Всього	1184,19	517,66	597,53	39,83	29,17

Аналізуючи дану таблицю робимо висновок, що основну частину території займає стрімкість 0°-1° і 1°-3°, а найменше стрімкість 5°-7°.

На основі відомості по контурного вирахування площ сільськогосподарських угідь за стрімкістю схилів складаємо таблицю 3.2.

Таблиця 3.2 - Характеристика сільськогосподарських угідь за стрімкістю схилів

Назва угіддя	Площа, га	в тому числі за стрімкістю схилів			
		0-1°	1°-3°	3°-5°	5°-7°
Рілля	1023,51	493,41	518,67	11,43	-
Виноградники	27,00	16,28	6,43	4,29	-
Пасовища	26,61	2,92	14,81	1,45	7,43
Сіножаті	101,14	-	57,12	22,28	21,74
В с ь о г о	1184,19	512,61	597,03	39,45	29,17

Отже, основна частина сільськогосподарських угідь розташована на землях зі стрімкістю 1-3° - 50,45% та на стрімкості 0°-1° - 43,71%. Найменше займає стрімкість 3°-5° і 5°-7°, відповідно 3,36% та 2,48%. Якщо характеризувати рельєф території дослідження, то можна сказати, що в цілому вся територія придатна для сільськогосподарського використання.

3.2 Характеристика ґрунтового покриву. Складання картограми агропромислових груп ґрунтів

На території дослідження основу ґрунтового покриву складають чорноземи південні (малогумусні), які є родючими ґрунтами з високим вмістом поживних речовин, які добре підходять для вирощування зернових (пшениця, ячмінь) та олійних (соняшник, ріпак) культур.

Ґрунти сформовані на лесах та лесовидних суглинках, які вважаються пористими породами, що мають добру повітропроникність, але схильні до просідання та водної ерозії при надмірному зволоженні.

Підземні води залягають переважно на глибині 10–20 метрів, що ускладнює природне живлення рослин із водоносних горизонтів у посушливі

періоди. Проте територія придатна для облаштування систем зрошення.

Геологія регіону в поєднанні з низькою кількістю опадів створює умови для накопичення солей у нижніх горизонтах. При неправильному поливі існує ризик вторинного засолення ґрунтів.

Агровиробниче групування ґрунтів - це об'єднання окремих контурів видів та різновидностей ґрунтів у більші групи (масиви) з близькими агрономічними властивостями і рівнем родючості, для яких можна запропонувати однакове сільськогосподарське використання і відносно однакові прийоми агротехніки, заходи підвищення родючості. За масштабом узагальнення агровиробничі групування ґрунтів бувають загальнодержавними, регіональними і господарськими.

Картограма агровиробничих груп ґрунтів створена для визначення якісної характеристики кожної земельної ділянки, правильного розміщення проєктних угідь, сівозмін, їх полів та робочих ділянок відповідно до придатності земель для вирощування тих чи інших сільськогосподарських культур.

Картограму агровиробничих груп ґрунтів Вигодянської сільської ради створюємо на основі карти ґрунтів. На неї наносимо межі контурів та їх площі, межі і шифри агровиробничих груп ґрунтів у розрізі земельних угідь. На території дослідження виявлено наступні агровиробничі групи ґрунтів:

61e	Чорноземи звичайні малогумусні неглибокі важкосуглинкові і легкоглинисті та їх залишково- і слабосолонцюваті відміни
65e	Чорноземи звичайні слабозмиті важкосуглинкові і легкоглинисті
65д	Чорноземи звичайні слабозмиті середньосуглинкові
86e	Чорноземи несолонцюваті і слабосолонцюваті на щільних глинах середньозмиті важкосуглинкові і легкоглинисті
103e	Чорноземи щебенюваті середньозмиті і дернові щебенюваті

грунти на елівії щільних карбонатних порід
важкосуглинкові і легкоглинисті

104д Чорноземи щебенюваті сильнозмиті та дернові
слаборозвинені ґрунти на елівії щільних карбонатних порід
середньосуглинкові

209е Намиті чорноземи і лучно-чорноземні важкосуглинкові і
легкоглинисті ґрунти

215е Розмиті важкосуглинкові і легкоглинисті ґрунти і відходи
рихлих лесовидних порід

В таблиці 3.3 представлено по контурну характеристику
сільськогосподарських угідь за агровиробничими групами, а в таблиці 3.4 -
експлікацію за агровиробничими групами ґрунтів.

Таблиця 3. 3 - *Поконтурний розподіл сільськогосподарських угідь за
агровиробничими групами ґрунтів*

№ контура	Назва угідь	Площа, га	в тому числі за ґрунтовими різновидами							
			61е	65д	65е	103е	86е	104д	209е	215
1	Сіножаті	63,38	8,05	13,68	34,55	0,00	6,70	0,02	0,01	0,37
2	Пасовище	10,20	0,00	0,42	0,01	0,00	3,51	3,74	1,18	1,34
3	Рілля	73,10	14,98	14,00	39,09	0,00	4,50	0,00	0,53	0,00
4	Рілля	72,24	40,00	27,35	0,00	0,00	1,73	0,00	3,16	0,00
5	Рілля	75,42	13,38	57,28	0,00	0,00	4,76	0,00	0,00	0,00
6	Пасовище	13,61	0,30	11,88	0,00	0,00	1,43	0,00	0,00	0,00
8	Рілля	55,56	17,87	20,85	8,11	0,00	0,29	0,00	8,44	0,00
9	Рілля	155,37	127,3	18,71	0,00	9,36	0,00	0,00	0,00	0,00
11	Виноградник	27,00	10,29	8,43	0,00	3,50	4,78	0,00	0,00	0,00
13	Пасовище	2,80	0,00	1,39	0,00	1,41	0,00	0,00	0,00	0,00
14	Сіножаті	37,76	0,00	0,00	0,00	9,31	27,4	1,05	0,00	0,00
16	Рілля	163,16	17,78	102,0	41,32	0,00	0,00	0,19	1,80	0,00
17	Рілля	132,41	42,28	80,18	4,63	0,00	0,00	3,38	0,40	1,54
18	Рілля	96,00	13,80	76,34	0,00	0,00	0,00	0,00	5,86	0,00
19	Рілля	77,20	55,18	21,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,85	0,00
21	Рілля	123,05	99,91	21,13	0,67	0,00	0,00	0,00	1,34	0,00
	Всього	1178,26	461,1	474,8	128,3	23,5	55,1	8,38	23,5	3,25

Аналізуючи таблицю можна зробити висновок, що основну площу сільськогосподарських угідь займають чорноземи мало гумусні мало потужні важкосуглинкові і чорноземи звичайні слабо змиті важко суглинкові і легкоглинисті. Це такі сільськогосподарські угіддя як рілля, пасовище і сіножаті.

Однією з важливих проблем раціонального використання земельних ресурсів на території Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області є розвиток ерозійних процесів. Ерозія ґрунтів призводить до погіршення їх агровиробничих властивостей, зниження вмісту гумусу та поживних речовин, а також зменшення продуктивності сільськогосподарських угідь.

Територія дослідження розташована в межах степової зони України, для якої характерне переважання чорноземних ґрунтів. Незважаючи на високу природну родючість, ці ґрунти зазнають негативного впливу водної та вітрової ерозії. Основними причинами розвитку ерозійних процесів є значний рівень розораності земель, недостатня лісистість території, нерівномірний розподіл атмосферних опадів та інтенсивне використання земель у сільськогосподарському виробництві.

Водна ерозія найбільш поширена на схилових землях, де під час сильних дощів або танення снігу відбувається поверхневий змив родючого шару ґрунту. У результаті цього погіршується структура ґрунту, зменшується потужність гумусового горизонту та знижується його природна родючість. Найбільш небезпечними є процеси площинного змиву, які часто залишаються непомітними, але поступово призводять до значних втрат ґрунтової маси.

Вітрова ерозія характерна для відкритих ділянок сільськогосподарських угідь, особливо в посушливі періоди року. Під впливом сильних вітрів відбувається перенесення дрібних частинок ґрунту, що супроводжується руйнуванням його структури та зменшенням запасів

органічної речовини. Особливої шкоди дефляційні процеси завдають землям, які тривалий час залишаються без рослинного покриву.

Залежно від інтенсивності ерозійних процесів на території можуть зустрічатися слабо-, середньо- та сильноеродовані ґрунти. Найбільш поширеними є слабоеродовані землі, на яких спостерігається часткова втрата верхнього гумусового горизонту. Середньо- та сильноеродовані ділянки потребують проведення комплексу спеціальних протиерозійних заходів та обмеження інтенсивного сільськогосподарського використання.

Для зменшення негативного впливу ерозії та збереження родючості ґрунтів необхідно впроваджувати систему ґрунтозахисних заходів. До таких заходів належать контурна організація території, впорядкування структури посівних площ, застосування науково обґрунтованих сівозмін, залуження ерозійно небезпечних земель, створення полезахисних лісосмуг та використання ресурсозберігаючих технологій обробітку ґрунту. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню екологічної стійкості агроландшафтів, збереженню родючості земель та забезпеченню ефективного функціонування новостворених сільськогосподарських підприємств.

Опираючись на відомості вирахування площ сільськогосподарських угідь за ґрунтовими різновидами складаємо характеристику сільськогосподарських угідь за ґрунтовими різновидами (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 - *Характеристика сільськогосподарських угідь за еродованістю ґрунтів*

Назва угідь	Площа, га	в тому числі за ґрунтовими різновидами							
		61е	65д	65е	86е	104е	209е	215	103е
Рілля	1024	442,5	439,1	94	11,28	3,57	22,38	1,54	9,36
Виноградник	27	10,29	8,43	0	4,78	0	0	0	3,5
Пасовище	26,6	0,3	13,69	0	4,94	3,74	1,18	1,34	1,41
Сіножаті	101	8,05	13,68	35	34,1	1,07	0,01	0,37	9,31
Всього	1178	461,1	474,9	128	55,1	8,38	23,57	3,25	23,58

Склавши дану таблицю ми бачимо, що на території Вигодянської сільської ради чорноземи мало гумусні мало потужні важко суглинкові і легкоглинисті займають 33,07 % площі сільськогосподарських угідь, чорноземи звичайні слабо змиті важко суглинкові і легко глинисті – 34, 06%, всі інші ґрунти – 32,87%. Тобто, за ступенем еродованості найбільше слабо змитих ґрунтів.

Не менш важливим показником якісної характеристики ґрунтів є бал бонітету ґрунтів. На території Вигодянської сільської ради ми визначаємо середньозважений бал бонітету лише по угіддям приватизаційного фонду (виноградники та рілля) за формулою:

$$B_{cp} = \sum PБ / \sum P \quad (3.1)$$

де $\sum PБ$ – сума добутків площ агрогруп (ґрунтових різновидів) в контурі та їх бали;

$\sum P$ – сума площ агрогруп (ґрунтових різновидів) в контурі, або загальна площа контура.

В таблиці 3.5 представлено якісну характеристику земель приватизаційного фонду.

Таблиця 3.5 - Якісна характеристика земель приватизаційного фонду за агровиробничими групами (грунтовими різновидами)

Н аз ва уг ід ь	№ контуру	Площа, га	61є		65д		65є		103є		86л		104д		209є		215		Седньоз важени й бал боніт
			Площа	Бал боніт ету	Пло ща	Бал боні тету	Пло ща	Бал боні тету	Пло ща	Бал бон ітет у	Пло ща	Бал боні тету	Пло ща	Бал бон ітет у	Площа	Бал бонітету	Пло ща	Бал боні тету	
3	Рілля	73,10	14,98	41	14,00	34	39,09	43,00			4,50	25			0,53	50			40
4	Рілля	72,24	40,00	41	27,35	34					1,73	25			3,16	50			38
5	Рілля	75,42	13,38	41	57,28	34					4,76	25							35
8	Рілля	55,56	17,87	41	20,85	34	8,11	43,00			0,29	25			8,44	50			40
9	Рілля	155,37	127,30	41	18,71	34			9,36	28									39,37
11	Виногр адник	27,00	10,29	41	8,43	34			3,50	28	4,78	25							34,30
16	Рілля	163,16	17,78	41	102,0	34	41,32	43,00					0,19	10	1,80	50			37,19
17	Рілля	132,41	42,28	41	80,18	34	4,63	43,00					3,38	10	0,40	50	1,54	25	35,88
18	Рілля	96,00	13,80	41	76,34	34									5,86	50			35,98
19	Рілля	77,20	55,18	41	21,17	34									0,85	50			39,18
21	Рілля	123,05	99,91	41	21,13	34	0,67	43,00							1,34	50			39,91
	Σ	1178,26	452,77		447,5		93,8												414,60

Отже, середній бал ріллі в межах сільської ради становить 38, а середній бал винограднику становить 34.

РОЗДІЛ 4

АНАЛІЗ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ, ПІДЛЕГЛИХ ПРИВАТИЗАЦІЇ

4.1 Стан використання земель резервного та громадського фонду.

Формуючи нові сільськогосподарські підприємства першочергово обстежуються земельні угіддя, які підлягають приватизації. Дана інформація отримується із статистичних матеріалів сільської ради.

У процесі реформування земельних відносин та створення нових форм господарювання важливе значення має формування спеціальних земельних фондів, які забезпечують раціональний розподіл земельних ресурсів і створюють умови для подальшого соціально-економічного розвитку територіальних громад. До таких фондів належать приватизаційний, резервний та громадський фонди земель сільськогосподарського призначення.

Резервний фонд земель створюється для забезпечення перспективного розвитку території та задоволення майбутніх потреб громади. Землі цього фонду перебувають у розпорядженні органів місцевого самоврядування і можуть використовуватися для надання громадянам земельних ділянок, розширення меж населених пунктів, розвитку фермерських господарств, будівництва об'єктів соціальної інфраструктури, а також для реалізації інвестиційних проєктів. Наявність резервного фонду дозволяє територіальній громаді оперативно реагувати на зміни соціально-економічної ситуації та здійснювати ефективне управління земельними ресурсами. Крім того, резервний фонд виконує стратегічну функцію, оскільки забезпечує можливість подальшого розвитку території без порушення існуючої структури землекористування.

Землі резервного фонду – це землі, використання яких розраховано на перспективу, з метою розширення населеного пункту, передачі земель сільськогосподарського призначення громадянам, що мають право на

отримання земельної частки тощо. Також вони можуть надаватись сільськогосподарським підприємствам, організаціям, установам на умовах оренди. Що стосується органу, який займається виділенням земель в резервний фонд, то ним виступає сільська (селищна) рада, на території якої вони знаходяться. Резервний фонд створюється на території відповідної ради в розмірі 7-15 % від всіх сільськогосподарських угідь. Керуючись рішенням Вигодянвської сільської ради резервний фонд сформовано у розмірі 9,39% від загальної площі сільськогосподарських угідь, що складає 130,98 га. До складу резервного фонду увійшли контур №5 площею 75,42 га та контур №8 площею 55,56 га.

Особливе місце в системі земельних фондів займає громадський фонд земель сільськогосподарського призначення. Його формування спрямоване на задоволення колективних потреб жителів громади та забезпечення суспільних інтересів. До складу громадського фонду зазвичай включаються природні кормові угіддя, пасовища, сіножаті та інші землі спільного користування. Такі землі використовуються для випасання худоби, заготівлі кормів та здійснення інших видів господарської діяльності, що мають суспільне значення. Громадський фонд відіграє важливу роль у підтримці особистих селянських господарств, розвитку тваринництва та забезпеченні продовольчих потреб населення.

Фонд громадських потреб включає в себе вулиці, майдани, водойми, лісові насадження, цвинтарі, пасовища, сіножаті та інші. Рішення про включення угідь в громадський фонд приймає сільська, селищна рада за погодженням з загальними зборами (зборами уповноважених) господарства, що реструктуризується. Площа пасовищ та сіножатей визначається з потреб в цих угіддях для випасу худоби, яка знаходиться в особистій власності громадян, а також для заготівлі сіна для неї, або може передаватись в оренду сільськогосподарським підприємствам для випасання їх худоби.

4.2 Характеристика приватизаційного фонду

Приватизаційний фонд формується з метою передачі земель у приватну власність громадян та створення нових суб'єктів господарювання в аграрному секторі. Його створення стало одним із ключових етапів земельної реформи в Україні, спрямованої на становлення багатуукладної економіки та розвиток приватної ініціативи на селі. Землі приватизаційного фонду використовуються для передачі у власність працівникам сільськогосподарських підприємств, пенсіонерам із числа працівників аграрної сфери, а також іншим категоріям громадян відповідно до чинного законодавства. Формування цього фонду сприяє підвищенню зацікавленості власників у раціональному використанні земельних ресурсів, збереженні родючості ґрунтів та підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва.

Раціональне формування та використання зазначених фондів має важливе значення для організації території новостворених сільськогосподарських підприємств. Від правильності їх розподілу залежить ефективність використання земельних ресурсів, рівень соціальної захищеності населення, можливості розвитку підприємництва та забезпечення сталого розвитку територіальної громади. Тому під час розроблення проєктів землеустрою особлива увага приділяється визначенню оптимальних площ земель кожного фонду з урахуванням природних умов, демографічної ситуації та перспектив економічного розвитку території.

Характеристика всіх земельних угідь в межах сільської ради представлено в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 - Розрахунок площі приватизаційного фонду

Назва угіддя	Площа, га	Розподіл площі за земельними фондами		
		Землі комунальної власності		Приватизаційний фонд
		Резервний фонд	Громадський фонд	
Площа сільсько господарських угідь, в т.ч.	1178,26	130,98	127,75	919,53
Рілля	904,08	130,98		892,53
Пасовища	475,76		26,61	
Сіножаті	101,14		101,14	
Багаторічні насадження, в т. ч.	14,51			27,00
Виноградники	14,51			27,00
Всього	1394,35	138,39	127,75	919,53

Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновок, що резервний фонд Вигодянської сільської ради становить 9,39%, громадський – 9,16%, а приватизаційний – 81,45% від загальної площі території.

РОЗДІЛ 5

ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЄКТНИХ РІШЕНЬ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ЗЕМЛЕВОЛОДІНЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СТРУКТУР ТА ЇХ РОЗМІЩЕННЯ НА ПЛАНІ

5.1 Розрахунок кількості земельних паїв та їх середнього розміру

З метою створення потужних конкурентоспроможних сільськогосподарських підприємств ринкового типу, заснованих на землях приватної власності, необхідно знати кількість та фізичні розміри земельних часток паїв в кожному контурі по всіх приватизованих угіддях.

На території Вигодянської сільської ради в паюванні приймали участь 331 особа, з яких 236 є працюючими землевласниками, а 95 осіб – пенсіонери. Серед всіх працюючих власників земельних часток (паїв) в соціальній сфері зайнято 24 особи, що становить 10% від всіх працюючих землевласників, а 212 осіб – зайнято в сільському господарстві.

При однорідному стану всіх земель можливо проведення розпаювання по фізичній площі, однак, так як землі досліджуваної сільської ради неоднорідні за своїми природними властивостями, то паювання здійснювалось за допомогою умовних кадастрових гектарів. Першочергово визначається грошова оцінка кожної агровиробничої групи ґрунтів, використовуючи формулу:

$$\Gamma_{\text{агр}} = \Gamma \times \text{Б} / \text{Б}_{\text{ср}} \quad (5.1)$$

де, Γ – грошова оцінка 1 га угідь;

Б – бал бонітету;

$\text{Б}_{\text{ср}}$ – середній бал бонітету угіддя.

Дані обчислень занесені до таблиці 5.1 «Розрахунок шкал грошової оцінки 1 га агровиробничих груп ґрунтів».

Таблиця 5.1 - Розрахунок шкал грошової оцінки 1 га агрогрупи ґрунтів

Шифр агрогруп	Грошова оцінка 1 га угідь, грн	Бал бонітету агрогрупи	Середній бал бонітету угідь, які підлягають паюванню	Грошова оцінка 1 га агрогрупи, грн
Рілля				
61е	37 340,0	41	38	40 287,9
65д	37 340,0	34	38	33 409,5
65е	37 340,0	43	38	42 253,2
103е	37 340,0	28	38	27 513,7
86е	37 340,0	25	38	24 565,8
104д	37 340,0	10	38	9 826,3
209е	37 340,0	50	38	49 131,6
Багаторічні насадження				
61е	134 270,0	41	34	161 913,8
65е	134 270,0	34	34	134 270,0
103е	134 270,0	28	34	110 575,3
86е	134 270,0	25	34	98 727,9

Отже, найбільшу грошову оцінку на ріллі має агрогрупа 209е – 49 131,6 грн. за 1 га, а на винограднику – 1 га агрогрупи 61е дорівнює 161 913 грн.

З метою визначення вартості кожного контуру ріллі, а також вартості виноградних насаджень, які в сільській раді були розпайовані, було здійснено вирахування в таблиці 5.2 «Розрахунок оціночної вартості агровиробничих груп ґрунтів в розрізі контурів».

Таблиця 5.2 - Розрахунок оціночної вартості агровиробничих груп ґрунтів

№ контуру	Площа агрогрупи, га	Шифр агрогруп	Грошова оцінка 1 га агрогрупи, грн	Грошова оцінка ділянки, грн
1	2	3	4	5
Рілля				
3	14,98	61е	40 287,9	603 512,7
	14	65д	33 409,5	467 733,0
	39,09	65е	42 253,2	1 651 677,6
	4,5	86е	24 565,8	110 546,1
	0,53	209е	49 131,6	26 039,7
	73,1			2 859 509,2
4	40	61е	40 287,9	1 611 516,0
	27,35	65е	42 253,2	913 749,8
	1,73	86е	24 565,8	42 498,8
	3,16	209е	49 131,6	155 255,9
	72,24			2 723 020,5
9	127,3	61е	40 287,9	5 128 649,7
	18,71	65е	42 253,2	625 091,7
	9,36	103е	27 513,7	257 528,2
	155,37			6 011 269,6
16	17,78	61е	40 287,9	716 318,9
	102,07	65д	33 409,5	3 410 107,7
	41,32	65е	42 253,2	174 590,2,2
	1,19	104е	9 826,3	11 693,30
	163,16			5 918 414,2
17	42,28	61е	40 287,9	1 703 372,4
	80,18	65д	33 409,5	2 678 773,7
	4,63	65е	42 253,2	195 632,3
	3,38	104д	9 826,3	33 212,9
	1,4	209е	49 131,6	68 784,2
	132,41			4 668 475,3
18	13,8	61е	40 287,9	555 973,0
	76,34	65е	42 253,2	2 550 481,2
	5,86	209е	49 131,6	287 911,2
	96,0			3 394 365,4
19	55,18	61е	40 287,9	2 223 086,3
	21,17	65е	42 253,2	707 279,1
	0,85	209е	49 131,6	41 761,9
	77,2			2 972 127,3

	<i>продовження таблиці 5.2</i>			
21	99,91	61е	40 287,9	4 025 164,1
	21,13	65д	33 409,5	705 942,7
	0,67	65е	42 253,2	28 309,6
	1,34	209е	49 131,6	65 836,3
	123,05			4 825 252,8
ВСЬОГО				33 372 434,3
Виноградник				
11	10,29	61е	161 913,8	1 666 093,2
	8,43	65е	134 270,0	1 131 896,1
	3,50	103е	110 575,3	387 013,5
	4,78	86е	98 727,9	471 919,6
	27,00			3 656 922,4

Аналізуючи дану таблицю ми бачимо, що найбільшу вартість має рілля в межах контурів 9,16,17. Загальна вартість приватизаційного фонду ріллі становить 33 млн. 372 тис.434 грн., загальна вартість винограднику 3 656 922,4 грн.

Враховуючи загальну вартість ріллі та кількість пайщиків можна визначити вартість земельної частки (паю) використовуючи формулу:

$$B_3 = \Gamma_{\text{оз.}} : K_{\text{ос}}, \quad (5.2),$$

де B_3 – вартість земельної частки (паю)

$\Gamma_{\text{оз}}$ – грошова оцінка сільськогосподарських угідь, переданих у приватну власність;

$K_{\text{ос}}$ – кількість осіб, які мають право на земельну ділянку

Кількість земельних паїв в кожному контурі сільськогосподарських угідь визначається за формулою :

$$K_{\text{п}} = \Gamma_{\text{д}} : B_3 \quad (5.3)$$

$\Gamma_{\text{д}}$ – грошова оцінка ділянки;

B_3 – вартість земельної частки (паю) .

Середній розмір земельної частки (паю) визначається за формулою :

$$П_{\text{с}} = П_{\text{д}} : K_{\text{п}} \quad (5.4)$$

$П_{\text{д}}$ – площа ділянки;

$K_{\text{п}}$ – кількість земельних паїв. в межах контуру.

В таблиці 5.3 представлено повну характеристику земельних ділянок, що знаходяться у приватній власності.

Таблиця 5.3 - *Характеристика земельних ділянок, переданих у приватну власність*

№ ділянки	Площа, га	Грошова оцінка	Вартість земельної частки	Кількість земельних паїв	Середній розмір паю, га
Рілля					
3	73,10	2 859 509,2	100 823,1	28	2,58
4	72,24	2 723 020,5	100 823,1	27	2,67
9	155,37	6 011 269,6	100 823,1	60	2,61
16	163,16	5 918 414,2	100 823,1	59	2,78
17	132,41	4 668 475,3	100 823,1	46	2,86
18	96,00	3 394 365,4	100 823,1	34	2,85
19	77,20	2 972 127,3	100 823,1	29	2,62
21	123,05	4 825 252,8	100 823,1	48	2,57
Σ	892,53	33 372 434,3		331	2,69
Виноградник					
11	27,00	3 656 922,4	11 048,0	331	0,08

Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновок, що найбільшу кількість паїв розміщено в дев'ятому та шістнадцятому контурах – 60 та 59 паїв, так як вони мають найбільшу площу, а середній розмір паю по ріллі становить в межах 2,7 га. На винограднику кожен із 331 пайщика мають по 0,08 га виноградних насаджень.

Маючи всі перелічені дані стосовно землевласників, вартості земельної частки паю, середнього розміру паю та враховуючи побажання власників земельних часток (паїв) щодо подальшого використання ріллі та приватизованих виноградних насаджень в наступному розділі передбачається організація території всіх сформованих землекористувань.

РОЗДІЛ 6

РОЗРОБКА СХЕМ ВНУТРІГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ НОВОСТВОРЕНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

6.1 Організація території та структура посівних площ

За матеріалами розрахунків земельних часток (паїв) складається проєкт формування землекористувань на території Вигодянської сільської ради, який передбачає, що власники земельних паїв самостійно на добровільних засадах, вибирають організаційно-правові форми господарювання, передають приватизовані земельні частки (паї) в оренду фізичним та юридичним особам, або створюють акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарські кооперативи, фермерські господарства, приватно-орендні підприємства та громадяни, які ведуть індивідуальне сільське господарство без створення юридичної особи.

Формування сільськогосподарських підприємств – це землевпорядні дії, які включають складання, обґрунтування, затвердження і перенесення в натуру проєкту формування землеволодінь (землекористувань) в результаті чого створюється нова земельна територія для сільськогосподарського виробництва.

Проєкт формування сільськогосподарських підприємств повинен враховувати територіальне розміщення населених пунктів, кількість власників земельних паїв, розміщення виробничих центрів, автомобільних шляхів, наявність і розміщення земель, що знаходяться в державній власності резервного, лісового, водного фондів, земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення [3].

Основні складові проєкту представлені на рисунку 6.1.

Рисунок 6.1 – Основні складові частини проєкту

Найбільш розповсюдженими формами господарювання є наступні: фермерські господарства, акціонерні товариства приватні та публічні, повні товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, командитні товариства, сільськогосподарські виробничі кооперативи тощо.

Важливим елементом при створенні сільськогосподарських підприємств є компактність території та цілісність господарств, які в значній мірі впливають на виробництво і затрати. Найбільш компактними є ті підприємства, які за розмірами близькі до квадрату.

Формуючи підприємства на території Вигодянської сільської ради ми враховували наступні фактори:

- існуючу організація території;
- компактність (необхідно формувати по можливості цілими контурами);
- до території сільськогосподарських підприємств включали цілі масиви земель зі своєю інфраструктурою;

- створили умови для подальшої внутрігосподарської організації території.

Враховуючи ці фактори на території Вигодянської сільської ради нами створено наступні сільськогосподарські підприємства:

- ТОВ «Ранок»
- СВК «Дружба»
- ФГ «Колос»
- ФГ «Лідія»

Товариство з обмеженою відповідальністю є господарським товариством, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, кожен член несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки власним майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів (частина друга та третя статті 80 Господарського Кодексу України). Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, повинен містити відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів. Статутом може бути встановлено порядок визначення розміру часток учасників залежно від зміни вартості майна, внесеного як вклад, та додаткових внесків учасників (частина четверта статті 80 Господарського Кодексу України) [21].

Сільськогосподарський виробничий кооператив – юридична особа, утворена фізичними юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності у сільському господарстві та обслуговування переважно членів кооперативу.

Відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарські виробничі кооперативи мають характерні властивості, які представлені на рисунку 6.2.

Рисунок 6.2 - Характерні властивості сільськогосподарських виробничих кооперативів

В таблиці 6.1 представлено різницю між виробничим та обслуговуючим кооперативами.

Таблиця 6.1 - Різниця між виробничим та обслуговуючим кооперативами

Характеристика	Виробничий кооператив (СВК)	Обслуговуючий кооператив (СОК)
Головна мета	Спільне виробництво та отримання прибутку.	Надання послуг членам (збут, переробка, постачання).
Участь членів	Обов'язкова особиста трудова участь.	Користування послугами кооперативу.
Власність на продукцію	Продукція є власністю кооперативу.	Продукція зазвичай залишається власністю фермера.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону. Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону та має своє найменування, печатку, штамп. Фермерське господарство діє на основі Статуту. У Статуті зазначаються найменування господарства, його місцезнаходження, адреса, предмет і мета діяльності, порядок формування майна (вкладеного капіталу), органи управління, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до господарства та виходу з нього та інші положення, що не суперечать законодавству України. (стаття перша, друга, третя й четверта статті ЗУ «Про фермерське господарство») [20].

Товариство з обмеженою відповідальністю «Ранок» охоплює територію площею 277,99 га. Товариство створене власниками земельних часток (паїв) в комерційних цілях. Основним видом його діяльності є ведення товарного сільськогосподарського виробництва та реалізація продукції з метою отримання прибутку.

Сільськогосподарський кооператив «Дружба» займає територію площею 485,40 га. Кооператив створений громадянами власниками земельних часток (паїв) з метою ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Фермерське господарство «Лідія» розташоване на території площею 31,18 га. Воно займається вирощуванням виноградних насаджень.

Фермерське господарство «Колос» створене жителями села Вигода, які мають земельні частки (паї) і перебувають в сімейних узах. Частину земель орендовано у власників паїв.

В таблиці 6.2 представлено основну характеристику новостворених сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 6.2 - Експлікація новостворених сільськогосподарських підприємств

Показники	Одиниці виміру	Назва новостворених підприємств			
		ТОВ "Ранок"	СВК "Дружба"	ФГ "Колос"	ФГ "Лідія"
Загальна кількість земельних часток (паїв)	шт.	103	168	60	331
Загальна площа с/г підприємств, в т.ч.	га	277,99	485,84	163,98	31,18
Рілля	га	268,39	468,77	155,37	
Виноградник	га	-	-	-	27,00
Коефіцієнт компактності		1,2	1,14	0,87	1,14

Коефіцієнт компактності визначається за формулою:

$$K_k = P : 4\sqrt{P} \quad (6.1)$$

П – периметр господарства, м;

Р – площа господарства, м².

Коефіцієнт компактності ТОВ «Ранок»:

$$K_k = 8030 \text{ м} / 4\sqrt{2779900 \text{ м}^2} = 1,2$$

Коефіцієнт компактності СВК «Дружба»:

$$K_k = 10070 \text{ м} / 4\sqrt{4858400 \text{ м}^2} = 1,14$$

Коефіцієнт компактності ФГ «Колос»:

$$K_k = 4460 \text{ м} / 4\sqrt{1639800 \text{ м}^2} = 0,87$$

Коефіцієнт компактності ФГ «Лідія»:

$$K_k = 2550 \text{ м} / 4\sqrt{311800 \text{ м}^2} = 1,14$$

Отже, серед новостворених сільськогосподарських підприємств найбільш компактними є СВК «Дружба» та ФГ «Лідія».

В таблиці 6.3 представлена порівняльна характеристика основних організаційно-правових форм.

Таблиця 6.3 - Характеристика форм господарювання

Форма господарювання	Переваги	Недоліки	Доцільність використання
ФОП	Простота реєстрації; спрощена система оподаткування; мінімальні витрати	Повна відповідальність власника; обмежені можливості масштабування	Малі господарства, початковий етап бізнесу
Фермерське господарство	Державна підтримка; спеціалізація на аграрному виробництві; гнучкість	Обмежений доступ до капіталу; залежність від природних умов	Малий і середній агробізнес
ТОВ	Обмежена відповідальність; гнучкість управління; можливість залучення інвестицій	Складніша звітність; більші витрати на адміністрування	Найбільш універсальна форма для агробізнесу
Акціонерне товариство (АТ)	Можливість залучення значного капіталу; масштабування	Складна структура управління; високі вимоги до звітності	Великий бізнес, агрохолдинги
Приватне підприємство (ПП)	Простота створення; повний контроль власника	Обмежені можливості розвитку; ризики відповідальності	Малий бізнес
Сільськогосподарський кооператив	Об'єднання ресурсів; зниження витрат; підтримка держави	Складність управління; можливі конфлікти між учасниками	Дрібні виробники, кооперація

<i>продовження таблиці 6.3</i>			
Державне підприємство	Державна підтримка; стратегічне значення	Низька ефективність управління; обмежена гнучкість	Дослідження, інфраструктура
Агрохолдинг	Ефект масштабу; доступ до інвестицій; висока ефективність	Монополізація; складність управління; соціальні ризики	Великий агробізнес

Отже, найбільш ефективними формами для новостворених сільськогосподарських підприємств є: товариства з обмеженою відповідальністю, які є оптимальним поєднанням гнучкості та безпеки; фермерські господарства, які служать для старту і сімейного бізнесу та кооперативи, які служать для об'єднання дрібних виробників.

Схема внутрігосподарського землевпорядкування розробляється на території ріллі, де представлені рекомендації по складу сівозмін, кількості полів в них і схемі чергування культур. При цьому дотримуються основних вимог:

- господарства тваринницького напрямку забезпечуються зеленими і соковитими кормами на 100%, а концентратами не менше як на 70%;
- в поля сівозмін включати цілу кількість земельних часток (паїв);
- кожне поле повинно бути забезпечено автономним під'їздом;
- по границям сівозмін розміщують польові дороги шириною 3 - 5 м і захисні лісосмуги шириною 3 - 13 м.

Основним завданням впорядкування території сівозміни є створення на всій сівозмінній ділянці необхідних просторових умов для впровадження передової науково обґрунтованої системи землеробства і чергування сільськогосподарських культур у просторі та часі, які за умови високих економічних показників забезпечували б розширене відтворення родючості ґрунтів, раціональне використання всіх сільськогосподарських угідь, підвищення їх продуктивності, ріст урожайності при дотриманні природоохоронних технологій і формували б екологічно стійкий

агроландшафт у комплексі з іншими запроєктованими заходами [2]. Система запроєктованих сівозмін містить завдання, які представлені на рисунку 6.3.

Рисунок 6.3 - Завдання, які вирішуються в системі запроєктованих сівозмін

Визначення кількості, типів, видів і площі сівозмін та обґрунтування проєкту впорядкування їх території здійснюються залежно від характеру рельєфу, ґрунтового покриву, ступеня еродованості земель, складу культур у кожній сівозміні, розміщення населених пунктів і виробничих центрів, гідрографічної сітки, напрямку пануючих ерозійних небезпечних вітрів тощо.

Основним завданням проєктування полів є створення сприятливих умов для правильної організації праці, забезпечення виконання ефективного використання механізованих робіт при дотриманні вимог протиерозійної контурно-меліоративної системи землеробства. Поля сівозмін за умовами ґрунтів, рельєфу та зволоження повинні бути однорідними і придатними для вирощування та отримання високих урожаїв культур, а за конфігурацією зручні для агротехнічно правильного виконання механізованих робіт. З цією метою кожне поле сівозміни повинно складатися із одного суцільного масиву, за винятком місцевості з дрібною контурністю, де поля проєктують

правильною конфігурацією - у формі прямокутника, із співвідношенням сторін 1:2 та 1:3, або близькі до них у формі прямокутних трапецій та інших фігур із паралельними довгими сторонами.

На території, яка характеризується складним рельєфом, поля довгою стороною проєктують контурно вздовж горизонталей, тобто впоперек схилу, з метою затримання поверхневого змиву ґрунту.

Поля проєктують рівновеликими між собою з визначенням середнього розміру поля в сівозміні. В окремих випадках допускається розходження площі поля від середнього розміру не більше ніж на 10-12%, а у виключно складних умовах до 15-20%.

Кількість полів у кожній сівозміні встановлюється залежно від наявності загальної площі сівозмінного масиву і площі рівновеликих кількох ділянок, що діляться між собою і отримаємо число полів. Робочі ділянки в полях формуються залежно від кількості відокремлених ділянок, розташування різних фунтів, та зміни напрямку експозиції схилів, що призводить до зміни напрямку основного обробітку ґрунту.

На кожну запроектовану сівозміну, відповідно до агротехнічних вимог складається схема чергування сільськогосподарських культур у просторі та часі, що забезпечує отримання високих врожаїв культур, відтворює родючість ґрунтів за рахунок правильно підібраних попередників, очищує земельні ділянки від забур'яненості і припиняє ерозійні процеси на поверхні ґрунтів. У схемі чергування культур вказується тип та вид сівозмін, загальна площа, кількість полів, середній розмір поля і розміщення культур на полях сівозмін. За схемами чергування сільськогосподарських культур кожної сівозміни визначають структуру посівних площ. А згодом визначається структура посівних площ кожного землекористувача та загалом на території всієї сільської ради [24].

На території новостворених сільськогосподарських підприємств проєктом передбачено розміщення польових сівозмін.

ТОВ «Ранок» займає чотири поля, з середнім розміром поля – 67, 10 га польової сівозміни. Перелік чергування сільськогосподарських культур наступний:

1. Чорний пар.
2. Озима пшениця.
3. Зернобобові.
4. Озима пшениця.

СВК «Дружба» розміщено на площі 546,91 га ріллі, передбачено проектом 6-ти пільну польову сівозміну, з наступною схемою чергування сільськогосподарських культур:

1. Однорічні трави на сіно
2. Озима пшениця
3. Кукурудза на зерно
4. Кукурудза на силос
5. Озима пшениця
6. Ячмінь з підсівом однорічних трав на зелений корм

Середній розмір поля по господарству становить 78,13 га.

На території фермерського господарства «Колос» сівозміна не проектується, так як господарство невеликою площею, також фермер має право на власний розсуд засівати свої землі.

Ефективна організація використання земель сільськогосподарського призначення є важливою складовою сталого розвитку сільських територій. Вона сприяє підвищенню продуктивності аграрного сектору, забезпеченню продовольчої безпеки, збереженню природно-ресурсного потенціалу та створенню сприятливих умов для соціально-економічного розвитку територіальних громад. Саме тому питання раціонального землекористування залишаються одним із пріоритетних напрямів сучасного землеустрою та управління земельними ресурсами.

Після складання сівозмін розраховуємо валовий вихід вирощеної продукції.

В таблиці 6.4 представлено структуру посівних площ по новостворених сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 6.4 - Структура посівних площ новостворених господарств

Назва культур	ТОВ «Ранок»			СБК «Дружба»		
	площа, га	урож, ц/га	валовий вихід, ц	площа, га	урож, ц/га	валовий вихід, ц
Чорний пар	67,10		-			
Зернові						
Оз. пшениця	134,20	40,0	5368,0	156,26	40,0	6250,40
Кукурудза на зерно				78,13	60,0	4688,00
Ячмінь				78,13	42,0	3281,46
Зернобобові						
Зернобобові	67,10	30,0	2013,0			
Кормові						
Однорічні трави на сіно				78,13	12,0	937,56
Однорічні трави на зелений корм				78,13	150,0	11719,50
Кук. на силос				78,13	300,0	23439,00
Всього посівів	201,30	70,0	7381,0	546,91	582,0	48596,86
Середній розмір поля	67,10			78,13		

Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновок, що основну частину посівних площ обох господарств займають зернові – озима пшениця та кукурудза на зерно, на другому місці кормові – однорічні трави і кукурудза на силос. Тобто, більшість продукції рослинництва буде реалізовано зовні, але доволі велику частину продукції в господарстві буде використовуватись на відгодівлю сільськогосподарських тварин.

6.2 Розрахунок кормовиробництва та забезпеченість тваринництва кормами

Показники структури посівних площ використовують для визначення валового виробництва рослинницької продукції та її вартості і забезпеченість кормами тваринництва.

В сільськогосподарському виробничому кооперативі «Дружба» спеціалізацією передбачено відгодівлю великої рогатої худоби у складі 170 голів. Серед всієї кількості тварин по 50 голів налічується корів, нетелів та молодняку, старше 1 року, а молодняку до 1 року налічується 20 голів.

Для забезпечення всього поголів'я кормами необхідно визначити загальну потребу в зелених, соковитих, грубих та концентрованих кормах. Користуючись рекомендаціями, стосовно річної потреби в кормах, відповідно до статеві-вікових груп тварин (таблиця 6.5) можна вирахувати потребу для всього поголів'я. Результати розрахунків занесені до таблиці 6.6.

Таблиця 6.5 - *Норми потреби кормів*

Види тварин	Річна потреба на одну голову, цнт					
	грубі		соковиті		концентрати	зелені
	сіно	солома	силос	корене плоди		
Корови	6,4	3,6	50,0	6,0	6,4	56,0
Нетелі	6,4	3,6	25,0	5,0	2,0	30,0
Молодняк старше 1 року	6,0	4,6	20,0	5,0	2,1	21,0
Молодняк до 1 року	2,8	2,7	15,0	3,0	2,9	18,0

Таблиця 6.6 - *Необхідна кількість кормів*

Види ВРХ	К-сть голів	Грубі				Соковиті							
		Сіно		Солома		Силос		Коренеплоди					
		на 1 гол	всього	на 1 гол	всього	на 1 гол	всього	на 1 гол	всього	на 1 гол	всього	на 1 гол	всього
Корови	50	6,4	320	3,6	180	50	2500	6	300	6,4	320	56	2800
Нетелі	50	6,4	320	3,6	180	25	1250	5	250	2,0	100	30	1500
Мол. ст. одн. року	50	6,	300	4,6	230	20	1000	5	250	2,1	105	25	1250
Мол. до одн року	20	2,8	56	2,7	56	15	300	3	60	2,9	58	18	360
всього	170		996		646		5050		860		583		5910

Отже, враховуючи основні потреби тварин в різного виду кормах, саме завдяки правильно підібраним культурам в сівозмінах можна забезпечити їх повноцінними кормами на 100 відсотків.

6.3 Техніко-економічні показники проєкту

Техніко-економічні показники проєкту формування новостворених сільськогосподарських підприємств — це система кількісних і якісних індикаторів, які характеризують виробничі можливості, ресурсне забезпечення та економічну ефективність майбутнього господарства, які є ключовою частиною бізнес-плану або техніко-економічного обґрунтування.

Техніко-економічні показники формуються на етапі проектування і використовуються для оцінки доцільності інвестицій та вибору оптимального варіанту розвитку і відображають:

- обсяг ресурсів, необхідних для створення підприємства;
- результати виробничої діяльності;
- економічну ефективність.

Техніко – економічні показники поділяються на наступні групи:

1. ВИРОБНИЧО-ТЕХНІЧНІ ПОКАЗНИКИ (характеризують масштаб і технологічний рівень підприємства та визначають потенціал виробництва і спеціалізацію господарства) :

- виробнича потужність (т/рік, ц/га);
- площа сільськогосподарських угідь;
- структура посівів;
- поголів'я тварин;
- урожайність культур;
- рівень механізації та забезпеченість технікою.

2. РЕСУРСНІ ПОКАЗНИКИ (формують основу виробничого процесу і відображають забезпеченість підприємства ресурсами):

- земельні ресурси (га);
- трудові ресурси (чисельність працівників);
- основні засоби (техніка, будівлі);
- оборотні кошти;
- матеріальні ресурси (насіння, добрива, корми).

3. ВИТРАТНІ ПОКАЗНИКИ (показують витрати на створення та функціонування підприємства):

- капітальні інвестиції;
- собівартість продукції;
- витрати на виробництво і реалізацію;
- витрати на оплату праці;
- енергетичні та матеріальні витрати.

4. РЕЗУЛЬТАТИВНІ (ЕКОНОМІЧНІ) ПОКАЗНИКИ (характеризують результати діяльності):

- обсяг виробництва (натуральний і вартісний);
- виручка від реалізації;
- прибуток (валовий, чистий);
- продуктивність праці;
- фондвіддача.

5. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ (дозволяють оцінити інвестиційну привабливість та доцільність проекту):

- рентабельність виробництва (%);
- термін окупності інвестицій;
- чиста приведена вартість (NPV);
- внутрішня норма прибутковості (IRR);
- економічний ефект.

У проєкті створення агропідприємства зазвичай розраховують:

- виробнича потужність (наприклад, т зерна/рік);
- обсяг реалізації (тис. грн);
- чисельність працівників;
- собівартість продукції;
- прибуток;
- рентабельність (наприклад, 6–40% залежно від проєкту);
- інвестиції;
- термін окупності (часто 3–5 років)

ЗЕМЕЛЬНИЙ ФАКТОР	• ПЛОЩА ГРУНТІВ • ЯКІСТЬ ГРУНТІВ
БІОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ	• УРОЖАЙНІСТЬ КУЛЬТУР • ПРОДУКТИВНІСТЬ ТВАРИН
СЕЗОННІСТЬ ВИРОБНИЦТВА	• НЕРІВНОМІРНІСТЬ ВИТРАТ І ДОХОДІВ • ПОТРЕБА В ОБОРОТНИХ КОШТАХ
ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ПРИРОДНИХ УМОВ	

Рисунок 6.3 - Специфіка новостворених сільськогосподарських підприємств

Для аграрних підприємств техніко-економічні показники мають свої особливості, які представлені на рисунку 6.3.

Техніко-економічні показники повинні бути комплексними, охоплювати як виробничі, так і фінансові аспекти і враховувати специфіку сільського господарства та бути основою:

- планування діяльності нового агропідприємства;
- обґрунтування інвестицій;
- оцінки ефективності та ризиків [13].

По новоствореному господарству СВК «Дружба» складаємо структуру посівних площ, в яких визначаємо валові виходи сільськогосподарської продукції і їх розподіл. Основні культури, як то зернові, овочеві, технічні 80 % ідуть на реалізацію, інша продукція - для внутрішніх потреб. Розрахунки заносимо до таблиці 6.7.

Таблиця 6.7 - Вихід валової продукції рослинництва та її розподіл

Назва сільськогоспо- дарських культур	Посівна площа, га	Урожай- ність, ц/га	Валовий вихід, цнт	в т. ч.		
				реалізує ться	на внутрішні потреби	на корм
Озима пшениця	156,26	40,0	6250,40	5000,32	1250,08	-
Кук. на зерно	78,13	60,0	4688,00	1907,0	1907,0	874,0
Ячмінь	78,13	42,0	3281,46	2625,17	656,29	-
Однорічні трави на сіно	78,13	12,0	937,56	—	—	937,56
Однорічні трави на зелений корм	78,13	150,0	11719,50	—	2854,5	8865,0
Кук. на силос	78,13	300,0	23439,00	6670,0	6670,0	10 100,0

Розрахувавши дану таблицю можна зробити висновок, що в господарстві реалізуються всі зернові культури, крім кукурудзи на зерно, яка

частково йде на корм тваринам у вигляді концентрованих кормів, трави на сіно використовуються в повному обсязі на корм, зелені корми частково використовуються поголов'ям худоби, а частково використовуються для внутрішніх потреб громадянам, також кукурудза на силос майже половина обсягу використовується на корм, а решта розподіляється пополам на реалізацію та на внутрішні потреби.

Основним показником економічної ефективності організації території сільськогосподарських землекористувань є збільшення виходу валової сільськогосподарської продукції, на основі складання сівозмін по новоствореним господарствам та підвищення врожайності. Правильна система сівозмін та внесення добрив дає можливість підвищити врожайність на 25 - 30 %.

За допомогою розрахунків в таблиці 6.8 можна визначити як в відсотковому відношенні велика рогата худоба господарства забезпечується кормами.

Таблиця 6.8 - *Кормовий баланс*

Види кормів	Потреба, цнт	Забезпеченість кормами	
		цнт.	%
Концентрати	583,00	874,00	150,0
Грубі:			
сіно	996,00	937,00	94,0
солома	646,0	710,0	110,0
Соковиті:			
кукурудза на силос	5050,00	10 110,00	200,0
коренеплоди	860,00	—	—
Зелені	5910,00	8865,00	150,0

Аналізуючи дану таблицю ми бачимо, що в господарстві відчувається дефіцит у таких кормах, як коренеплоди та сіно, однак, сіно додатково буде

отримуватись із природних сіножатей, а за рахунок таких кормів, як силос, концентрати та зелені – буде компенсуватись нестача інших кормів. Тому можна вважати проєктні рішення стосовно організації території новоствореного господарства цілком задовільною, яка в повній мірі відповідає всім вимогам проєктування.

ВИСНОВОК

Темою кваліфікаційної роботи було передбачено виконати проєкт формування новостворених сільськогосподарських підприємств на території Вигодянської сільської ради Одеського району Одеської області, адже досліджувана територія характеризується значною парцеляцією земель, що не призводить до високоефективного використання території.

Формування сільськогосподарських підприємств повинно відповідати потребам розвитку сільського господарства, підвищувати ефективність виробництва і використання земельних ресурсів.

Проведений огляд літературних напрацювань провідних вітчизняних науковців показав, що велика подрібненість сільськогосподарських угідь є не ефективною і потребує певного перегляду.

На початковому етапі було здійснено обстеження природних, кліматичних умов, рельєфу та ґрунтового покриву. в результаті здійснених досліджень було виявлено, що в цілому рельєф території характеризується незначною стрімкістю схилів та цілком сприятливий для сільськогосподарського ефективного використання. Ґрунтовий покрив представлений 8 ґрунтовими різновидами, серед яких найбільшу площу займають чорноземи звичайні різного ступеню змитості.

Завдяки дослідженням ґрунтового покриву було визначено якісну характеристику ґрунтів, а саме визначили середньозважений бал бонітету угідь, який для ріллі склав 38 балів, а для винограду – 34.

За допомогою середньозважених балів бонітету та балу угідь було визначено вартість кожної агрогрупи, щоб правильно розподілити приватизаційний фонд між власниками земельних часток (паїв).

Розподіл всього земельного фонду було здійснено за наступним використанням: для потреб сільської ради, на розширення населеного пункту, передачі військовим для забудови тощо – виділено 130,98 га ріллі резервного фонду; для випасання громадської худоби – виділено 127,75 га

громадського фонду, який складається з 101,14 га сіножатей та 26,61 га пасовищ; приватизаційний фонд, площею 919,53 га, який складається з ріллі – 892,53 га та 27,0 га виноградників.

Всього в складі сільської ради налічується 331 землевласник, який має певну частку на ріллі, а також на виноградних насадженнях. Середня площа земельної частки паю коливається від 2,54 до 2,86 га ріллі, а вартість земельної частки паю у всіх землевласників становить 100 823,1 грн. На винограднику кожен землевласник має у приватній власності 0,08 га виноградних насаджень, вартістю частки понад 11 тисяч гривень.

Більшість фермерських господарств не мають достатнього фінансування, сучасної техніки для обробітку ріллі тому проектом передбачено здійснити об'єднання невеликих господарств в більш конкурентоспроможні перспективні господарства.

Таким чином, проектом передбачено всю площу приватизаційного фонду сільської ради об'єднати в два великих господарства: ТОВ «Колос»; СВК «Дружба»; ФГ «Колос» та ФГ «Лідія», яке спеціалізується на виноградарстві. Всі три інші господарства – зернові, а СВК «Дружба» також вирощує ВРХ та орендує природні кормові угіддя з земель комунальної власності.

По двох великих господарствах було розроблено сівозміни, чергування сільськогосподарських культур, визначено валовий вихід продукції та забезпеченість поголів'я худоби різноманітними кормами, визначено коефіцієнт компактності тощо.

Розрахунок економічної ефективності вказує на правильність проектних рішень, на врахування всіх чинників для створення раціональних землекористувань.

Мета кваліфікаційної роботи досягнена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2013. 624 с.
2. Бойко П.І., Бородань В.О., Шиліна Л.І. Принципи побудови сівозмін в умовах земельної реформи. *Вісник аграрної науки*. Спеціальний випуск. Травень. К., 2000. С. 11 - 13.
3. Буркинський Б. В., Грановська В. Г. Конкурентоспроможність аграрних підприємств. Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2018. 280 с.
4. Гайдучкий П. І. Аграрна реформа в Україні: здобутки, проблеми, перспективи. Київ : ННЦ ІАЕ, 2020. 304 с.
5. Державна служба статистики України. Сільське господарство України : *статистичний збірник*. Київ, 2023.
6. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>. (Дата звернення 11.05.2026).
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>. (Дата звернення 11.05.2026).
8. Коваленко Ю. С. Управління розвитком аграрних підприємств. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 312 с.
9. Кропивко М. Ф. Організаційно-економічні засади розвитку аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2017. № 3. С. 12–18.
10. Лупенко Ю. О. Розвиток аграрного сектору економіки України. Київ : ННЦ ІАЕ, 2015. 376 с.
11. Лопатинський Ю. М. Інституційна трансформація аграрного сектору. Чернівці : ЧНУ, 2018. 344 с.
12. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки. Київ : ННЦ ІАЕ, 2016. 308 с.
13. Мармуль Л. О. Інвестиційне забезпечення аграрного сектору економіки. Херсон : Олді-Плюс, 2019. 290 с.

14. Месель-Веселяк В. Я. Ефективність функціонування аграрних підприємств *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 6–14.
15. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Стратегія розвитку аграрного сектору до 2030 року. Київ, 2021.
16. Патики Н. І. Розвиток фермерських господарств в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 2. С. 45–52.
17. Панасюк О.П. Вплив парцеляції земель на формування сталих сільськогосподарських підприємств. Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників та науковців. «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти» (м. Одеса, 09-10 листопада 2023 р.). Одеса, 2023. С.388-390. URL: <https://drive.google.com> (Дата звернення 01.05.2026).
18. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. №858-IV. Дата оновлення 10.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>. (Дата звернення 01.05.2026).
19. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>. . (Дата звернення 22.04.2026).
20. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>. (Дата звернення 20.04.2026).
21. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>. (Дата звернення 01.05.2026).
22. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 № 742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>. (Дата звернення 01.05.2026).
23. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 №

755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>. (Дата звернення 11.05.2026).

24. Шпикуляк О. Г. Інституціональні засади розвитку аграрного підприємництва. *Економіка АПК*. 2018. № 1. С. 5–13.

25. Шпикуляк О. Г., Малік М. Й. Інституційне середовище розвитку аграрного підприємництва. Київ : ННЦ ІАЕ, 2019. 256 с.

КАРТОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ